

Forskningar kring Torrsjö-Peder i Flisby socken

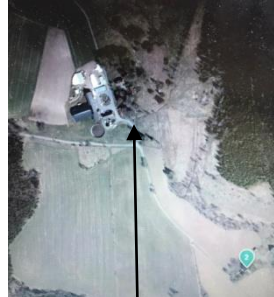

Flisby kyrka

Torrsjö by

För att få en bättre bild av de i denna djupdykning gällande personerna måste vi till att börja med förstå och titta närmare på byn Torrsjö, där Lars Pedersson och Karin Svendsdotter får sina sex barn under åren 1718-1736.

När den geometriska jordeboken sammanställdes för Torrsjö år 1645 framkommer att byn då består av ett frälsehemman om $\frac{1}{2}$ -mantal, två skattehemman om vardera 1 mantal samt ett kronohemman om $\frac{1}{2}$ mantal.

Karturklipp Geometriska jordeboken 1645

Från storskifteskartan 1820

Från 2020

B visar säteriets domäner, A är komministerbostället

(På Riksarkivet ska dessutom finnas en karta från 1807 benämnd: "Charta öfver skolegodssäteriet Torrsjö ... Uprättad år 1807 af Jonathan Montelin")

Någon gång under den därpå följande 40-årsperioden köps de båda skattehemmanen (och sannolikt också frälsehemmanet) upp av Per Brahe. Dessa 2 $\frac{1}{2}$ (senare 3) mantal blir nu en enhet, men består ju sannolikt fortfarande av tre mangårdsbyggnader som bebos av arrendatorer/brukare med familjer.

År 1680 avlider Per Brahe och han har då testamenterat "enheten" i Torrsjö till den skola han startat på Visingsö – Visingsborgs skola.

I mantalslängden 1687 ser det ut så här: "Skolegodz" Torrsjö – 2 ½ Torrsjö sätesgård. Den sista gården, kronohemmanet om 1/2-mantal, brukas då av en Michel med hustru och dräng. Denna tycks senare bli ett boställe för socknens komminister och lämnas därhän i fortsättningen av denna beskrivning.

Under hela denna tid (ca1680-tal – ca 1730-tal) kan man utläsa att de gårdar som finns i Torrsjö också har namn, även om detta nedtecknas sporadiskt i källorna. Det rör sig om "Herregården", "Mellangården" och "Östergården". Dessutom skrivs den större gården som säteri. Genom att studera kartorna (ovan) kan vi konstatera att den nordligaste mangårdsbyggnaden bör vara säteriet vilket då också tycks omfatta Herregården, därefter Mellangården och slutligen Östergården. (Om Östergården och komministerbostället är samma gård har jag inte lagt tid på och är därmed osäkert).

Under samma period kan man se att säteriet under perioden arrenderas av högre ståndspersoner, flera gånger med militär koppling och som i sin tur arrenderar vidare till en brukare av själva marken. De övriga gårdarna brukas/arrenderas av bönder utan medel att ha en egen gård och många gånger tycks dessa också vara kopplade till hantverk. Alltså familjer med ganska svag ekonomisk ställning.

Nästa steg

För att få en liten bild av vilka som rör sig i och bodde i Torrsjö under denna period har övergripande, men inte total, genomgång gjorts av födelse-, vigsel- och dödböcker, nedslag gjorts i lämpliga mantalslängder och jordeböcker och därefter gjorts en värdering/analys av detta. Den ser ut så här:

Tidslinje (det jag bedömt intressant):

1672	Dödbok - begrovs fältvävare Per Månsson i Torrsjö, i likstol gavs en ko
1674	Dödbok - begrovs Per Skräddeles hustru i Nyaby (intressant utifrån yrkesperspektiv – se tankar längre ner)
1682	Vigselbok- gifter sig konstapeln Per Persson i Torrsjö med änkan Annika Andersdotter i Orresta
1683	Dödbok- begrovs Svens hustru i Torrsjö
1684	Vigselbok- gifter sig Sven Persson i Torrsjö med Marit Johansdotter i Applarp, blir boendes i Torrsjö
1685	Dödbok- begrovs skraddaren Lars Persson i Torrsjö
1686	Dödbok - begrovs Sven Persson i Torrsjö
	Vigselbok- gifter sig en Per Persson i Damparp med en Elisabet Jonsdotter
1689	Vigselbok - gifter sig Erik Persson i Torrsjö med Gunnil Andersdotter från "Gefnarp" boende i Torrsjö
	Dödbok - begrovs kaptenskan Elisabet Eriksdotter Reitz ifrån Torrsjö
1690	Dödbok - begrovs Per Perssons lilla dotter i Torrsjö (hon återfinns dock inte i någon födelsebok vare sig 1689 eller 1690)

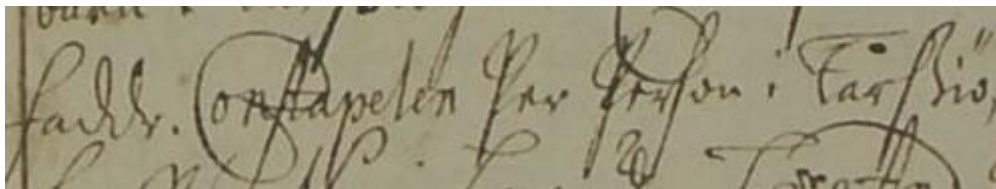
1693 **Vigselbok 28 september- skräddaren Per Persson i Skedhemmet och änkan Elisabeth Jaensdotter däsammastädes. "och hans barns lilla moderne afvittrat"**

1694 Mantalslängd - Per Persson och hustru, styvdotter, Lars Månsson och hustru, Per Bengtsson och hustru.

1702 Dopvittnen vid olika dop under året är Carls hustru i Torrsjö, h Karin i Torrsjö, Nils Andersson i Torrsjö, hustru Anna Per Månssons i Torrsjö och piga Gunnil Persdotter i Torrsjö.

1703 Dopvittnen vid olika dop under året är Per Larsson i Torrsjö

1703 Födelsebok 14 april – Per Månsson o h h Anna Catharina i Torrsjö får en dotter Maria. Intressanta dopvittnen är: "Constapelen" Per Persson i Torrsjö och Carls hustru Elin Persdotter i Torrsjö. Vid ett dop den 25 juli samma år framkommer att konstapelns hustru heter Anna. Konstapel var en militär grad vid artilleriet motsvarande furir.

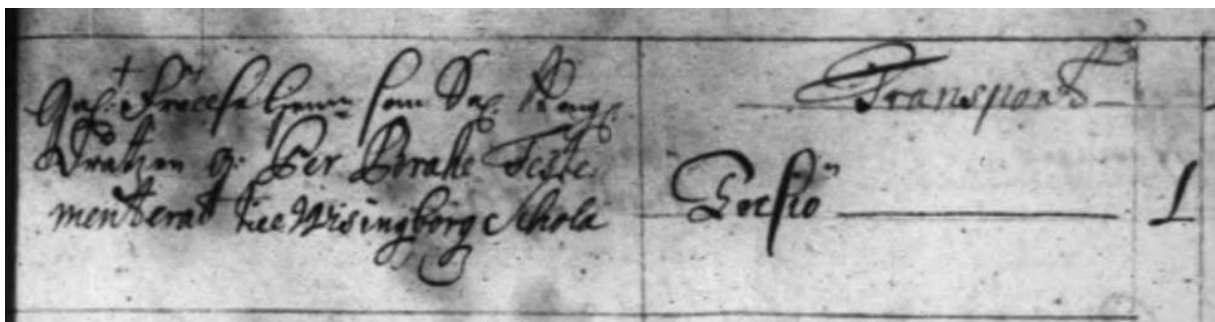

1704 Dödbok – Nils Andersson avlider 47 år gammal (född 1657)

1705 Vigselbok 17 mars – sockenskräddaren Håkan Torsson med änkan Karin Pedersdotter i Torrsjö. Hon har två döttrar i livet med sin salige man Nils Andersson och man gör upp arvsfrågorna efter honom till döttrarna när Karin gifter om sig. Per Persson och Per Larsson i Torrsjö vittnar i frågan.

1705 Dopvittne är Per Lassons h Margareta i Torrsjö.

1705 Jordebok – Torrsjö beskrivs som ett gammalt frälsehemman som salige, kungliga drotsen gamle Per Brahe (död 1680) testamenterat till Visingsborgs skola.

Torde finnas handling om detta här:

<https://sok.riksarkivet.se/fritext?Sokord=visingsborgs+skola&EndastDigitaliserat=false&AvanceradSok=True&PageSize=20&page=3&postid=Arkis+CB0F34C2-416C-4CCE-BCE61-34B820073EA3&tab=post&FacettState=undefined%3Ac%7C#tab>

- 1707-10 Mantalslängd – arrendator är konstapeln Per Persson. I Torrsjö finns vidare Anders o h (överåriga), inhyses Carl och hustru (lämnar socken 1710), Per Larsson o h + son Lars, inh Per Månsson och hustru, Håkan och h.
- 1709 Mantalslängd (annan upplaga) Per Persson och h, dräng Lars och fästemon Gunnil, Per Larsson och h, son Lars, Håkan och h, dotter Maja.
- 1709 Vigselbok 9 juni – unga drängen Lars Pedersson från Kartorp, Bäteryds socken med pigan Gunilla Nilsson från Rickelstorp, bosätter sig i Torrsjö.
- 1710 Dödbok – Håkan Torssons hustru Karin Pedersdotter avlider 56 år gammal (född 1654)
- 1710 Mantalslängd - Per och h, gossen Johan, Lars o h, Per Larsson o h, son Lars, Håkan o h, dtr Marit
- 1710 Födelsebok 3 december – Lars Pedersson och Gunilla Nilsson får dotter Kirstin, dopvittne är drängen Lars Pedersson.
- 1710 Vigselbok 3 november – barnlösa änklungen Håkan Torsson från Torsjö och änkan h Sara Svendsdotter från Ekeberg. De bosätter sig i Ekeberg.
- 1711 Dödbok – i oktober avlider konstapeln Peder Pederssons hustru Anna Andersdotter, 67 år gammal (född 1643)
- 1711 Mantalslängd - Per Persson o h, Lars o h "flytt till Orreda", Per Larsson och h, son Lars, Håkan o h "flytt till Ekebergh", "**dhess bruuk antager Per Persson till sitt.**
- 1711 Födelsebok 7 juli – Sven Nilsson och Margareta Pedersdotter i Torrsjö Östregård får sonen Israel. Dopvittnen är bl a konstapeln Peder Pederssons hustru Annika.
- 1712 Dopvittne – sockenskräddaren Peder Pedersson
- 1713 Dopvittnen är konstapeln Per Persson och Per Larsson, båda i Torrsjö.
- 1713 Vigselbok 23 november – drängen Lars Pedersson i Torrsjö och barnlösa änkan Annika Håkansdotter från Lidhult. Bor först i Lekeryds socken.
- 1713 Mantalslängd - Arrendet övergått till kaptenskan Maria Dysberg med dotter Maria. Vidare änklungen Per och "istället Daniel o h", Per Larsson o h
- 1714 Dödbok 17 oktober – unga Peder Pederssons hustru Maria Johansdotter, 36 år och 8 månader gammal (född 1678).
- 1714 Vigselbok 13 juni – sockenskräddaren Peder Pedersson och Maria Johansdotter Östberg (kaptensdotter).
- 1715 Per Persson och hustru, Per Larsson h gammal, son Johan, son sockenskräddaren Per änklung, brukare

- 1716 Mantalslängd - Arrendator Per Persson o h, Per Larsson o h gamla och sjukliga, son Johan (Persson i Skog) (Per Larsson har också en dotter Elin gift med Lars Gummesson i Svalstorp, Bälaryd), Per Persson och h, pojken Johan
- 1717 Jordebok – Visar att två skattehemman om vardera 1 mantal ägs av Visingsborgs skola dit de testamenterats av Per Brahe, liksom ett "hans kungl majestätshemman" om 1 mantal som likaledes testamenterats av Brahe . Det finns också ett ½ kyrkohemman i Torrsjö som sedan 1692 är ett kaplansboställe.
- 1717 & 18 Mantalslängd - Per Persson o h, Lars Persson o h från Lekaryds socken och "Tofwerda", Per Persson och hustrun den äldre, Lars Persson och hustru, dottern Ingerd.
- 1720 Mantalslängd - Per Persson och hustru, Lars Persson och hustru, Per Persson och hustru döda, Lars Persson och hustru, dottern Ingerd o gift
- 1724 Dödbok 15 december – Avlider Anders Månssons hustru Ingärd Pedersdotter av barnsbörd, 33 år "på 17 dagar när", det ger oss ett tydligt födelsedatum på Ingärd, 30 november 1691. Födelseboken i Flisby denna period tycks dock vara sporadiskt förd. Det föds dock ett barn av "Per i Påland" som döps "26 Trinit" vilket dock stämmer bra, inget namn uppges tyvärr i födelseboken.
- 1725 Mantalslängd - Per och hustru, Lars och Lars med hustrur, samt Anders med hustru
- 1732 Dödbok – dör gamle konstapeln Peder Pedersson i Norra Söneräng, 85 år gammal. (född 1647). Han tycks ha varit barnlös utifrån formuleringen i dödsrunan.
- 1733 Mantalslängd – "vår" Lars Pederssons bror Peder Pedersson finns som hälftenbrukare på den större gården Östraby tillsammans med sin hustru Maria Pedersdotter för sista gången. Där föds parets son Peder 1733 och ytterligare en son med samma namn 1734. Paret noteras då som boende i Östraby Herregård. År 1737 finns paret i Orreda, men när dottern Christina föds 1739 tycks de finnas i Torrsjö. De finns där ännu 1753(57), men ej 1759.
- 1736 Dödbok – avlider dannemannen Per Persson i Torrsjö, 45 år gammal. (Född 1691) Detta torde röra sig om sockenskräddaren. Den som tar över är Per Persson från Östraby ("vår" Lars Perssons bror).

Mängder av information och rörigt eller hur. För att ta ett nästa steg måste man försöka göra en klok analys i några steg.

Försök till analys och fördjupad forskning:

- 1) Peder och Per är samma namn. Vad man skrev berodde normalt sett helt och hållet på prästen/skrivaren i församlingen. Alla med dessa båda namnformer skrivs kors och tvärs i en blandning under sin livstid. Fr o m nu används bara namnformen Per/Persson/Persdotter.

- 2) Torrsjö by var under denna tid bebodd med extremt många Per Persson och personer med namnet Per/Persson/Persdotter. Detta har gjort genomgången mycket svår och tidsödande. Dessa familjer tycks inte på något synbarligt sätt vara besläktade med varandra.
- 3) Flisbys äldsta ministerialböcker tycks vara förda med en viss "onoggrannhet" då man kan ana att det saknas barn i födelseböckerna, par i vigselböckerna o s v.

Det vi vet är att det rätta paret Lars Persson och Karin Svensdotter föder ett antal barn i Torrsjö 1718-1736. Dessa barn följer nedan och genom att studera de dopvittnen som närvarar vid dopet får vi en hel del avgörande pusselbitar i en del avseenden.

Barnen är:

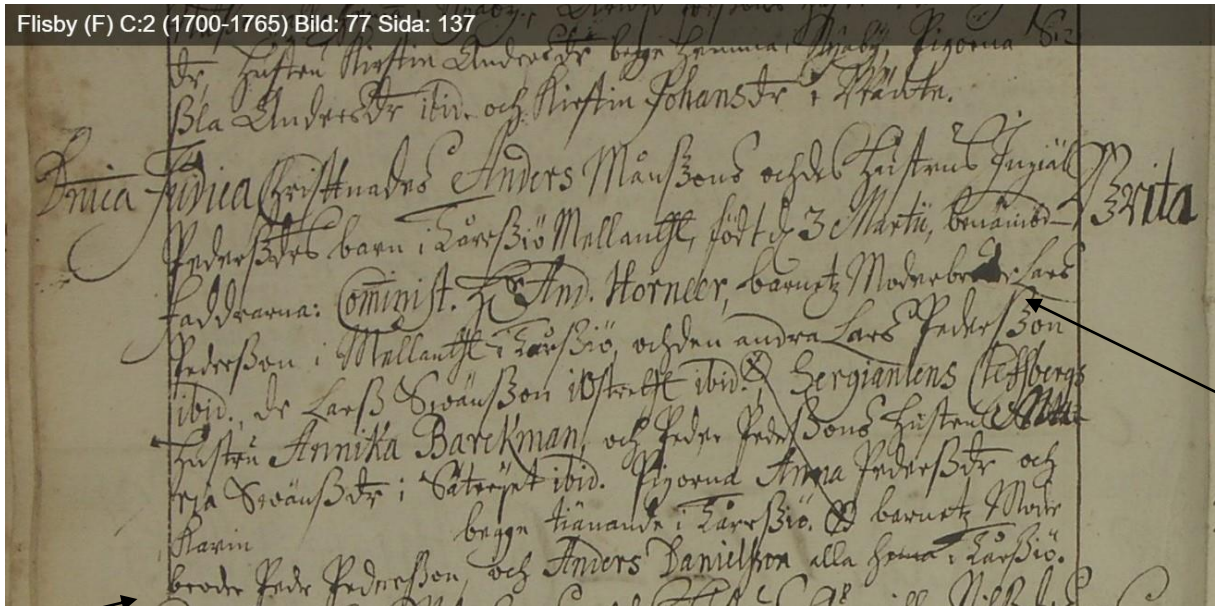
- 1) Maria f 24/2 1718. Inga direkt intressanta dopvittnen.
- 2) Peder f 27/12 1720 Torrsjö Mellangård. Dopvittnen Sergeanten Bengt Claffberg? Torrsjö, Bengt Jönsson Stockeryd, Järnsås socken (varför är han med?), Anders Månsson i Torrsjö, ryttaren Anders Rydberg för Lidhult, herr Anders Horners hustru Elizabeth Wahl i Torrsjö, **Peder (Pedersson) Skräddares (bror med "den andra" Lars Pedersson)** hustru Maria Svensdotter(Karins syster?) i Torrsjö (dessa skrivs ibland senare under begreppet "Säteriet").
- 3) Johannes f 8/1 1723. De mest intressanta dopvittnena är "**morbrodern Sante Swänsson i Järnsås socken**", **skräddaren Peder Pedersson, den andra Lars Pederssons hustru Annika Håkansdotter i Torrsjö Herregård** (dessa gifte sig 1713 och då är Annika änka, Lars uppges vara från Torrsjö redan då), Anders Månsson och hans hustru **Ingärd Pedersdotter**.
- 4) Sigrid f 26/4 1728. Dopvittne är bl a **farbrodern Peder Pedersson** i Östraby (som gifter sig med en Maria Pedersdotter). Anders Månsson hustru Ingärd tycks ha avlidit och Anders är omgift med en Brita Månsdotter.
- 5) Sven f 23/9 1733.
- 6) Nils f 3/10 1736.

Ovan ser vi att familjerna i Torrsjö "umgås" och hedrar varandras barn genom att vara dopvittnen. Som vi redan visste finns det dessutom två Lars Persson samtidigt på platsen. En ("vår") bor i Mellangården och den andra i Herrgården.

Om vi dessutom tittar närmare även på de andra Torrsjöbornas barns dopvittnen så finner vi bl a detta:

I oktober 1716 föds Peder Pedersson Skräddares dotter Maria. Bland dopvittnena finns "Peder Pedersson den äldre" i Torrsjö. Att man uttrycker sig så tyder ju på att det inte rör sig om "Skräddar-Peders" far utan en annan Peder, vilket då tydligt indikerar om det rör sig om fadern till "vår" Lars.

Vår Lars delar tydligen Mellangården med Anders Månsson och hans hustru Ingärd Pedersdotter (dessa har gift sig 1720). Hustrun torde ju vara en syster till Lars. **Det bekräftas då Anders och Ingärds dotter Brita döps 1722 och som dopvittne noteras "barnets moderbroder" Lars Pedersson i Torrsjö Mellangård.** Också "den andra" Lars Pedersson i Torrsjö närvarar som vittne. Vidare finns ytterligare ett dopvittne och **morbror på plats i form av Peder Pedersson** också han då boende i Torrsjö.

Med allt ovanstående vid handen får vi två familjebildningar:

Vår familj ser ut så här:

Per Persson (ca 1660-14/11 1719) (59 år och nio veckor) gm Elisabeth Johansdotter (ca 1660-1719 4/11) (58 år och fyra veckor)

- Son Lars Persson (1688?-1747) gm Karin Svensdotter (1693-1770)
- Son Per Persson, bor i Östraby efter giftermålet, från ca 1739 i Torrsjö, kvar ännu 1753, men inte 1759.
- Dotter Ingård Persdotter (1691-1724) gm Anders Månsson

Ingen av dessa barn återfinns i någon födelsebok. Det naturliga svaret på detta är att de är födda i annan församling. Dock finns också en lite chans att de är födda i Flisby då födelseböckerna vid denna tid i Flisby känns ofullständiga, men det är en känsla, inget annat belegg för detta.

Varifrån kommer då Per Persson och Elisabeth Johansdotter? Namnkombinationerna är inte ovanliga, men heller inte väldigt frekventa och i Flisby finns som ni ser ovan två barn gifta vid "lämplig" tid.

Det är:

- 1693 28 september gifter sig skräddaren Per Persson i Skedhemmet med änkan Elisabeth Jansdotter darsammastädes
- 1686 gifter sig en Per Persson i Damparp med en Elisabet Jonsdotter

Något av dessa par kan vara de rätta. Det märkliga är att inget av paren dyker upp med något barn till dop i Flisby efter giftermålet. Beror detta på att det verkligen är luckor? Eller har båda paren flyttat ur församlingen? Kanske ett av dem senare återkommer och är "vårt" par? Detta skulle kräva betydligt mer forskning och med ett osäkert resultat.

Grannfamiljen ser ut så här:

Per Larsson

Son Lars Persson gm Annika Håkansdotter

Son Per Persson (1691-1736), skräddare g1m Maria Johansdotter Östberg (1678-1714), g2m Maria Svensdotter

Son Johan Persson gift i Skog

Dotter Elin gm Lars Gummesson i Bälaryd

Övrigt:

- Skräddarspåret

En annan betraktelse är att det finns ovanligt många skräddare knutna till Torrsjö. Är det en slump eller var det "bestämt" att socknens skräddare skulle bo i Torrsjö och/eller var det ett yrke som vandrade med släkten? (exemplen nedan är återupprepning från andra ställen här)

- 1) 1685 begrovs skräddaren Lars Persson i Torrsjö (kan det vara en far till Per Larsson?)
- 2) 1693 gifter sig skräddaren Per Persson med Elisabeth Jansdotter. Även om de då bor i Skedhemmet skulle detta kunna vara "vårt" par som senare kommer till Torrsjö
- 3) 1705 sockenskräddaren Håkan Torsson gifter sig till Torrsjö och med änkan Karin Persdotter
- 4) 1712 och framåt nämns "den andra Lars Perssons" bror som sockenskräddare i Torrsjö
- 5) 1715 nämns också "vår" Lars Persson som sockenskräddare när han är bosatt hos sin svärfar Sven i Järnäs socken (se nedan).

Det känns som alldeles för många skräddare för att vara en slump.....

3) Alla Per Persson

Det finns ett osannolikt antal Per Persson i Torrsjö under denna tid. Jag kan säga att den stora majoriteten av alla med detta namn tycks bo i den lilla byn under en relativ kort tidsperiod och att de dessutom i flera fall tycks avlösa varandra som arrendatorer på de olika gårdarna. Detta skapar stora utmaningar i forskandet.

Den första PP i denna undersökning är konstapeln Per Persson som 1682 gifter sig med Annika Andersdotter (se ovan). Paret finns i Torrsjö länge, men 1711 avlider Annika och 1713/14 flyttar konstapeln (han dö 1732 i Norra Söneräng).

Han efterträds på gården av **PP nr 2** som är skräddaren Per Persson, nygift med Maria Johansdotter Östberg och son till Per Larsson.

Dock har ytterligare en **PP (nr 3)** dykt upp i byn för redan i 1711 års mantalslängd noteras att Håkan Torsson flyttar och att en PP kommer in och blir ny brukare (se ovan). Denna PP är "vår" Per Persson som därmed kommer med familjen till Torrsjö för första gången.

Och som inte det vore nog så efterträds PP nr 2 efter sin död och i slutet på 1730-talet av **PP nr 4**, "vår" LP:s bror och PP nr 3:s andra son.

Att göra:

- Försöka utöka sökningen i mantalslängderna 1710/1711 när "vår" Per Persson kommer till Torrsjö och föröka utröna var han finns innan. I och utanför Flisby socken.
- Söka efter skraddaren Per Persson i Skedhemmet som gifter sig 1693
- Söka efter Per Persson i Damarp som gifter sig 1686
- Fördjupa forskningen kring den Per "i Påland" som föder ett barn 1691
- Gräva djupare kring fältvävaren Per Månsson i Torrsjö

Slutsats: Trots en större genomgång enligt ovan går det inte att fastslå Torrsjö-Peders härkomst. Vi kan dock betrakta det som uteslutet att han varit riksdagsman för bondeståndet (det krävdes självägande för det). Han var sannolikt en småbrukare, kanske med hantverkskunnande inom skradderiryrket. Uttrycket nedan att Lidhult var en släktgård till familjen stämmer ju inte heller då Per Larsson blir den första i släkten att bo där. Kopplingen till Bengt Gustafsson får anses högst osannolikt och det ens finns en rusthållare med detta namn i trakten så skulle det naturligtvis vara behjälpligt att veta var han var bosatt, häradet är omfattande.

Det finns dock män med förnamnet Per boendes i Torrsjö redan under 1600-talets andra hälft och det är inte omöjligt att släkten har en koppling till den fältvävare, Per Månsson, som avled 1672 i byn. Detta dödsår stämmer med "skrönan". Skulle han kunna vara Per Perssons far även om känslan är att de huserar på olika nivåer på dåtidens samhällsstege? Möjligt, forskning i domböcker skulle med fru Fortunans hjälp kunna bidra till ett svar där, men detta är en m y c k e t tidskrävande övning.

(Lidhultsläkten).

(gammal svensk släkt, ursprungligen från Södra Vedbo i Småland, där Bengt Göstafs (Bengt Gustafsson) var rusthållare. Dennes sonsons son, Torrsjö-Peder, var riksdagsman i bondeståndet och dog 1672. Hans son och sonson likaledes riksdagsmän. Don sistnämnde, Peder Larsson till Lidhult (1720 – 1785), uppkallade sina tre söner, Lars, Johan och Sven efter den gamla släktgården Lidhult, och hlef Sven Lidman, död som prost i Tingstad IS-!!*, stamfader för nu levande medlemmar of släkten genom sonen Sven Fredrik.

Ett svar som för släktens forskning vidare framkommer dock. Som ses ovan får vi via dopvittnen reda på varifrån Karin Svendsdotter kommer:

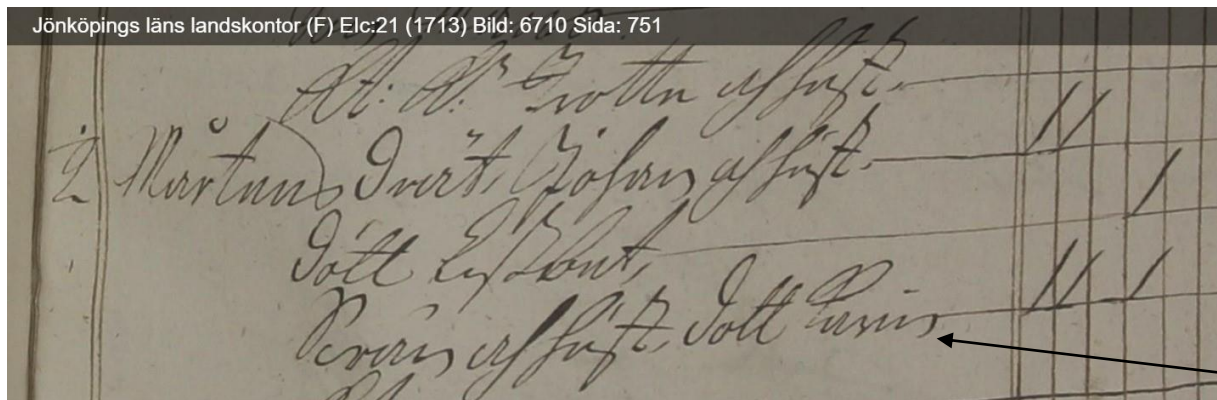
Karin Svendsdotters härkomst

Mårtensdrätt, Järnäs: (tycks vara ett frälsehemman som ägs av Wachtmeister fr. 1692, 1691 av Hårds och före av släkten Soop)

1691 finns Anders + son, torde röra sig om Sven.

Sven och h finns på Mårtensdrätt 1692, men inte 1690, då finns istället Anders och h.

I mantalslängden 1713 framkommer att Sven och hustrun har en dotter Karin.

År 1714 föds Sven Anderssons och Lisbeth Nilsson dotter Johan. "Vår" Lars är dopvittne.

I mantalslängden 1715 finns Sven och hans hustru, men också mågen och sockenskräddaren Lars "vår Lars" med hustru.

2	Mårtensdrätt Jönköpings län	1			
	Sven Persson	1			
	Karin Svendsdotter	1			
	Lars Svendsdotter	1			

9 mars 1718 begravs Anders Svensson i Mårtensdrätt, uppgiven ålder (sannolikt alldeles för hög) 94 år, indikerar födelseår 1623.

9 maj 1691 avsmnade Karin Persdotter i Mårtensdrätt. 60 år gammal, födelseår ca 1631 (Anders Svenssons hustru).

Här liksom på andra delar i detta går det naturligtvis att forska vidare. Jag har lagt betydligt med tid än de uppgjorda fem timmarna, men ärendet var intressant så jag lät nyfikenheten ta över. Hoppas du ska uppskatta resultatet som ger en ny bild av historien, även om den inte ger de slutliga svaren.

Med vänliga forskarhälsningar

Leif Mörkfors

Tillbakablicken AB